

۴۹۴۹.

پندر
۱۸۶
اول

آئین ملی شدن اراضی

و مددگی به شکایات

مؤلف:

محمد مسعودی نیا

سرشناسه: مسعودی‌نیا، محمد، ۱۳۵۱ -

عنوان قرارداد: ایران، قوانین و احکام

عنوان و نام پدیدآور: آیین ملی شدن اراضی و رسیدگی به شکایات / مولف: محمد مسعودی‌نیا

مشخصات نشر: قم: بیان الحق، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ... ص

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال ISBN: 978-964-2851-21-8

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه: ص

موضوع: اراضی ملی - ایران

موضوع: اراضی ملی - قوانین و مقررات - ایران
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۵۱۹ م / ۳۰۵۶ KMH

رده‌بندی دیویی: ۳۴۳/۵۵۰۲۵

شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۴۲۸۲۵

عنوان: آیین ملی شدن اراضی و رسیدگی به شکایات

مولف: محمد مسعودی‌نیا - ۱۳۵۱

ناشر: بیان الحق قم

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

چاپ: نگارش

قیمت: ۱۵۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۵۱-۲۱-۸

دفتر انتشارات بیان الحق

قم: خیابان معلم کوچه ۲۱ کوچه ۹ پلاک ۴۲۶

تلفن ۰۲۵-۳۷۷۴۵۹۵۷ - ۰۲۵-۳۷۷۴۵۹۵۸ دورنگار

همراه ۰۹۱۲۵۵۱۶۲۳۷

ارتباط با مؤلف: محمد مسعودی‌نیا، هیات علمی، گروه الهیات و علوم انسانی، دانشگاه پیام نور،

صندوق پستی ۱۹۳۹۵-۳۶۹۷ همراه ۰۹۱۴۱۱۴۷۲۶۶ - نماير: ۰۴۱۱-۴۷۷۵۵۷۵

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱۳
فصل اول: مبنای ملی شدن اراضی.....	۱۵
۱-۱- مبنای فقهی.....	۱۷
۱-۱-۱- معنای لغوی و اصطلاحی انفال.....	۱۷
۱-۱-۱-۱- معنای لغوی.....	۱۷
۱-۱-۱-۲- معنای اصطلاحی.....	۱۷
۱-۱-۱-۳- انفال در تفسیر امیران.....	۱۸
۱-۱-۱-۴- انفال در تفسیر نمونه.....	۱۹
۱-۱-۲- مبنای قرآنی و روایی.....	۱۹
۱-۱-۲-۱- مبنای قرآنی.....	۱۹
۱-۱-۲-۲- مبنای روایی و نقلی.....	۲۰
۱-۱-۳- مصادیق انفال از نظر فقه شیعه.....	۲۲
۱-۱-۳-۱- فیء.....	۲۲
۱-۱-۳-۲- زمینهای موات.....	۲۳
۱-۱-۳-۳- آبادی‌هایی که صاحب ندارد.....	۲۴
۱-۱-۳-۴- قله‌ها، وسط دره‌ها و جنگها.....	۲۴
۱-۱-۳-۵- صفایا و قطایع.....	۲۴
۱-۱-۳-۵-۱- صفایا.....	۲۴
۱-۱-۳-۵-۲- قطایع.....	۲۵

۴۲.....	۱-۲-۴- آثار زیست محیطی.....
۴۵.....	فصل دوم: آثار ملی شدن اراضی.....
۴۷.....	۱-۲- تغییر در مالکیت.....
۴۷.....	۱-۲- از بین رفتن مالکیت خصوصی بدون تعلق خسارت.....
۴۸.....	۱-۲- ایجاد مالکیت دولتی و عمومی.....
۴۸.....	۱-۲-۱- استقرار مالکیت جدید.....
۴۸.....	۱-۲-۲- تفاوت اموال عمومی و اموالی که به رئیس حکومت اسلامی تعلق دارد.....
۵۱.....	۱-۲-۳- موارد تخصیص اصل غیر قابل تملک بودن اموال عمومی.....
۵۲.....	۱-۳-۱- حق تقدم.....
۵۳.....	۱-۳-۲- طرق و شوارع و میدان گاهها و معابر.....
۵۴.....	۱-۳-۳- پل ها و کانال ها و اموال نظامی.....
۵۴.....	۱-۳-۴- نفایس ملی و اموال فرهنگی - تاریخی.....
۵۷.....	۱-۳-۵- عمارات دولتی و موزه ها و کتابخانه های عمومی.....
۵۹.....	۱-۳-۶- صدور سند مالکیت جدید و وظایف اداره ثبت.....
۵۹.....	۱-۳-۷- صدور سند مالکیت جدید.....
۶۱.....	۱-۳-۸- مقررات ثبتی حاکم بر منابع طبیعی و وظایف اداره ثبت.....
۶۴.....	۱-۴-۱- ایجاد مستثنیات.....
۶۴.....	۱-۴-۲- اقسام مستثنیات.....
۶۴.....	۱-۴-۳- مستثنیات مطلق.....
۶۶.....	۱-۴-۴- مستثنیات نسبی (مشروط).....
۶۷.....	۱-۴-۵- طرح ممیزی اراضی ملی و تفکیک مستثنیات.....
۶۷.....	۱-۴-۶- تعریف ممیزی اراضی.....
۶۷.....	۱-۴-۷- سابقه و تاریخچه مدیریت و اجرای طرح ممیزی اراضی.....
۶۸.....	۱-۴-۸- اهداف اجرای طرح ممیزی اراضی.....

- ۴-۲-۴-۱-۲-۶۹..... مراحل اجرای طرح ممیزی اراضی
- ۵-۲-۴-۱-۲-۷۰..... نتیجه و اثرات طرح ممیزی
- ۶-۲-۴-۱-۲-۷۰..... مراحل و مدارک مورد نیاز ممیزی (تنسيق مراتع)
- ۷-۲-۴-۱-۲-۷۳..... تشکیل اداره ممیزی اراضی و اداره فنی مرتع
- ۱-۲-۴-۷-۲-۷۳..... اداره ممیزی اراضی
- ۱-۲-۴-۷-۲-۷۴..... اداره فنی مرتع
- ۵-۱-۲-۷۴..... خلع ید از تصرفات قبلی
- ۱-۵-۱-۲-۷۴..... تأثیر شمول قانون ملی شدن جنگلها به قبل از تصویب
- ۲-۵-۱-۲-۷۵..... تعدیل بنی اعتبار نمودن تصرفات قبلی
- ۱-۲-۷۶..... خلع ید از تصرفات قبلی در رویه قضایی
- ۲-۲-۷۸..... نتایج سیاست محیطی - اجتماعی و اقتصادی
- ۱-۲-۷۸..... آثار زیست محیطی
- ۲-۲-۸۰..... آثار اقتصادی و اجتماعی
- ۱-۲-۲-۸۰..... عدالت اقتصادی
- ۲-۲-۲-۸۲..... تأثیر ملی نمودن منابع طبیعی بر روی اهداف سیاستهای مالی
- ۱-۲-۲-۲-۸۲..... تخصیص
- ۲-۲-۲-۲-۸۳..... توزیع
- ۱-۲-۲-۲-۲-۸۳..... توزیع قبل از تولید
- ۲-۲-۲-۲-۲-۸۴..... توزیع بعد از تولید
- ۳-۲-۲-۲-۸۵..... تثبیت
- ۳-۲-۸۶..... آثار تقنینی ملی شدن اراضی
- ۱-۳-۲-۸۶..... کلیات
- ۲-۳-۲-۸۷..... قوانین راجع به اعمال حاکمیت دولت
- ۳-۳-۲-۸۸..... قوانین راجع به بهره برداری و واگذاری
- ۴-۲-۹۱..... مسئولیت تعرض به اراضی ملی شده

۹۱.....	۱-۴-۲ کلیات
۹۲.....	۱-۴-۲-۱-۱ اعمال حاکمیت:
۹۳.....	۱-۴-۲-۲-۱ اعمال تصدی:
۹۴.....	۲-۴-۲ مسئولیت کیفری
۹۴.....	۱-۴-۲-۲-۱ تصرف عدوانی اراضی ملی شده
۹۴.....	۲-۴-۲-۱-۲ نکات مهم در خصوص تعقیب کیفری متصرفین
۹۴.....	عدوانی اراضی ملی:
۹۴.....	۲-۴-۲-۱-۲ رابطه ماده ۵۵ قانون حفاظت و بهره برداری با ماده
۹۶.....	۶۹۰ قانون مجازات اسلامی:
۹۷.....	۲-۴-۲-۲-۱ تخریب و استحصال غیرمجاز:
۹۷.....	۲-۴-۲-۱-۲ تخریب و ایجاد حریق:
۹۸.....	۲-۴-۲-۱-۲-۱ تخریب:
۱۰۰.....	۲-۴-۲-۲-۲-۱ حریق عمدی:
۱۰۰.....	۲-۴-۲-۲-۲-۱ حریق غیر عمدی:
۱۰۱.....	۲-۴-۲-۲-۲-۳ حریق ماده ۶۷۵ قانون مجازات اسلامی:
۱۰۱.....	۲-۴-۲-۲-۲-۴ نتیجه:
۱۰۲.....	۲-۴-۲-۲-۲-۲ استحصال و بهره برداری غیر مجاز:
۱۰۲.....	۲-۴-۲-۲-۲-۱ ممنوعیت مداخله کارمندان وزارت جهاد
۱۰۳.....	کشاورزی در بهره برداری از منابع طبیعی:
۱۰۳.....	۲-۴-۲-۳ چرانیدن دام بدون پروانه یا برخلاف مندرجات پروانه چرا:
۱۰۵.....	۲-۴-۳ مسئولیت مدنی
۱۰۵.....	۲-۴-۳-۱ غصب اراضی ملی:
۱۰۵.....	۲-۴-۳-۱-۱ رد عین:

- ۲-۴-۱-۲- تکلیف مستحدثات ایجاد شده بر اراضی ملی
مغضوبه: ۱۰۷
- ۲-۴-۲- ضبط اعیانی ۱۰۸
- ۲-۴-۳- ضبط دام ۱۱۱
- ۵-۲- اعمال حاکمیت و اختیارات ناشی از آن ۱۱۳
- ۲-۵-۱- کشف و تعقیب جرایم ۱۱۳
- ۲-۵-۲- اختیار رفع تجاوز ۱۱۴
- ۳-۵-۲- حق انحلال تعهد در قراردادهای جنگل و مرتع ۱۱۶
- ۴-۵-۲- حق تشخیص و ممیزی ۱۱۷
- ۵-۵-۲- حق نمایندگی دولت در منابع طبیعی ۱۱۹
- فصل سوم - روند رسیدگی به اعتراضات اشخاص ذینفع و مراجع صالحه ۱۲۱
- ۳-۱- زمان و نحوه استقرار مالکیت عمومی ۱۲۳
- ۳-۱-۱- زمان استقرار مالکیت ۱۲۳
- ۳-۱-۱-۱- از دیدگاه قانون ۱۲۳
- ۳-۱-۱-۲- از دیدگاه رویه قضایی ۱۲۴
- ۳-۱-۱-۳- عرصه و اعیان در قانون ملی شدن جنگلها ۱۲۵
- ۲-۱-۲- تشخیص منابع ملی ۱۲۶
- ۳-۱-۲- مرجع تشخیص ۱۲۶
- ۳-۲-۱- اعتبار گواهی تشخیص ۱۲۷
- ۳-۲-۱-۱- نحوه ابلاغ نظریه تشخیص ۱۲۹
- ۳-۲-۱-۲- مقررات ثبتی حاکم بر منابع طبیعی ۱۳۰
- ۲-۲- نحوه اعتراض افراد ذینفع ۱۳۲
- ۳-۲-۱- اشخاص دارای حق اعتراض ۱۳۲
- ۳-۲-۱-۱- زارعین صاحب اراضی نسقی ۱۳۲
- ۳-۲-۱-۲- مالکین ۱۳۳

۱۳۴.....	۳-۱-۲-۳- صاحبان باغات و تأسیسات:
۱۳۵.....	۳-۱-۴- اشخاص حقوقی عمومی:
۱۳۶.....	۳-۲-۲- نمودار عملی اعتراض:
۱۳۷.....	۳-۲-۳- مدارک لازم جهت اعتراض:
۱۳۷.....	۳-۲-۱- درخواست متقاضی برابر فرم اعتراضیه:
۱۳۸.....	۳-۲-۲- مدارک مثبته مالکیت:
۱۳۸.....	۳-۳-۲- ارائه نقشه اراضی مورد اعتراض:
۱۳۸.....	۳-۲-۴- ارائه مدارک لازم در جهت احراز سمت معترض:
۱۳۸.....	۳-۲-۲- مدت زمان قانونی برای طرح اعتراض حسب قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها:
۱۴۰.....	۳-۲-۵- مراحل اعتراض حسب ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی مصوب ۱۳۶۷:
۱۴۰.....	۳-۲-۵-۱- رسیدگی در مهلت مقرر در قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۶۶ قانون جنگلها و مراتع:
۱۴۰.....	۳-۲-۵-۲- رسیدگی در دادگاه بدوی عمومی حقوقی:
۱۴۱.....	۳-۲-۵-۳- رسیدگی در دادگاه تجدیدنظر:
۱۴۲.....	۳-۲-۶- مراحل اعتراض حسب قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی:
۱۴۲.....	۳-۳-۳- مراجع صالح به رسیدگی به اعتراضات افراد ذینفع:
۱۴۲.....	۳-۳-۱- مرجع صالح در قانون ملی شدن جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۱:
۱۴۴.....	۳-۳-۲- مرجع صالح در قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع:
۱۴۷.....	۳-۳-۳- مرجع صالح در قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره برداری مصوب ۱۳۶۷:
۱۵۱.....	۳-۴-۳- مرجع صالح در قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی مصوب ۱۳۷۱:

- ۵-۳-۳..... صلاحیت دیوان عدالت اداری در رسیدگی به اعتراضات اشخاص..... ۱۵۲
- ۵-۳-۳..... براساس قانون سابق دیوان..... ۱۵۲
- ۵-۳-۳..... براساس قانون جدید دیوان عدالت مصوب ۱۳۸۵..... ۱۵۵
- ۶-۳-۳..... مرجع صالح در قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۲۳..... ۱۵۶
- ۴-۳..... تملک و واگذاری منابع طبیعی ملی شده..... ۱۵۹
- ۱-۴-۳..... روشهای قانونی تملک منابع طبیعی..... ۱۵۹
- ۱-۴-۳..... تملک قبل از شناسایی و استقرار مالکیت عمومی:..... ۱۵۹
- ۱-۴-۳..... توده‌های جنگلی محاط در جنگلهای شمال:..... ۱۶۱
- ۱-۴-۳..... مراتع مالکین:..... ۱۶۲
- ۱-۴-۳..... اراضی داخل محدوده:..... ۱۶۲
- ۱-۴-۳..... مراتع غیر مسخر:..... ۱۶۲
- ۱-۴-۳..... احیاء اراضی تا سال ۱۳۶۵..... ۱۶۳
- ۱-۴-۳..... واگذاری تا ابلاغ قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی..... ۱۶۶
- ۲-۴-۳..... واگذاری اراضی ملی و دولتی..... ۱۶۷
- ۱-۲-۴-۳..... کلیات..... ۱۶۷
- ۲-۲-۴-۳..... اقسام واگذاری از حیث مدت..... ۱۶۷
- ۱-۲-۴-۳..... واگذاری موقت..... ۱۶۸
- ۲-۲-۴-۳..... واگذاری قطعی..... ۱۷۰
- نتیجه..... ۱۷۳
- فهرست منابع و مآخذ..... ۱۷۹

مقدمه

با تصویب قانون ملی شدن جنگلها و مراتع در سال ۱۳۴۱ شمسی، که در واقع نقطه عطفی در سیر تحول تاریخی و حقوقی جنگلها و مراتع بود، اثبات فراوانی را به لحاظ اجتماعی و حقوقی پدید آورد چرا که به موجب مواد ۱ و ۲ آن عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع جزء اموال عمومی محسوب و ملی اعلام شد و با توجه به نحوه تشخیص منابع ملی که می توانست به گذشته نیز شامل گردیده و موجب ابطال اسناد مالکیت اخذ شده افراد هم بشود. در عمل باعث ایجاد اختلافات حقوقی زیادی بین افراد با دولت به نمایندگی ادارات جنگلبانی گردید به نحوی که در این راستا نیز پرونده های زیادی نیز تشکیل گردید که به علت تغییر مکرر نحوه رسیدگی به اعتراضات افراد و نیز مراجع صالح به رسیدگی، این مشکلات در عمل دوچندان گردید.

نظر به اهمیت دوگانه ای که در این بحث مطرح می شود؛ یعنی از یک طرف اهمیت حقوق مکتسبه افراد که باید محترم شمرده شود و از طرف دیگر اهمیت حفظ منابع طبیعی بعنوان سرمایه ای گرانبها و ملی برای آیندگان، این نوشتار برآنست تا با تبیین راهکارهای موجود قانونی روند احقاق حقوق مکتسبه افراد را روشنتر بنمایاند و مراجع صالح به رسیدگی نیز مشخص می گردد که البته اهمیت این امر با توجه به پراکندگی مقررات موجود در این زمینه اعم از قوانین

و آئین‌نامه‌ها که مدام در حال تغییر و تبدیل به احسن شدن بوده‌اند بیشتر احساس می‌شود. لذا در این راستا سعی شده است نحوه اعلام عملی نظریه مأمور تشخیص و بحث کاشفیت آن و چگونگی ابلاغ آن به عموم بطور دقیق تبیین گردد و از طرف دیگر چگونگی اعتراض افراد معترض اعم از اینکه مرجع تسلیم اعتراض کجا خواهد بود و ادامه عملیات اعتراض آنها چه مراحل را طی خواهد کرد روشن شود. همچنین مراجع اعتراض و تجدید نظر از آراء هیأت مذکور در قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع نیز مشخص گردیده و نحوه رسیدگی در مراجع مذکور نیز بیان شود. همچنین با توجه به امکان بهره‌برداری از منابع طبیعی تجدید شونده (جنگل - مرتع) در چهارچوب مقررات و سوابق تعیین گردیده و با توجه به اصل حفاظت از منابع طبیعی سعی شده است که نحوه بهره‌برداری و اقسام آن در قالب واگذاریهای موقت و موقت به استناد قانون حفاظت و بهره‌برداری و نیز تصویب نامه‌های اجرایی مربوط به واگذاری اراضی ملی شده، بطور جامع و نیز کاربردی مورد توجه قرار گیرد. در نهایت سعی شده است که مطالب و مباحث طرح شده بیشتر جنبه عملی به خود بگیرد و راهکارهای قانونی بویژه با توجه به قوانین بعد از استقرار حکومت جمهوری اسلامی ایران که در آن مالکیت عمومی از سطح قانون عادی به قانون اساسی ارتقاء یافته را در عمل کاملاً مشخص نماید.